

Bryssel 22.7.2014
COM(2014) 477 final

**KOMISSION TIEDONANTO EUROOPAN PARLAMENTILLE, NEUVOSTOLLE,
EUROOPAN TALOUS- JA SOSIAALIKOMITEALLE JA ALUEIDEN
KOMITEALLE**

Tavoitteena kulttuuriperintöä koskeva yhdenmukainen lähestymistapa Euroopassa

KOMISSION TIEDONANTO EUROOPAN PARLAMENTILLE, NEUVOSTOLLE, EUROOPAN TALOUS- JA SOSIAALIKOMITEALLE JA ALUEIDEN KOMITEALLE

Tavoitteena kulttuuriperintöä koskeva yhdenmukainen lähestymistapa Euroopassa

1. JOHDANTO: KULTTUURIPERINTÖ EU:N ASIALISTALLA

1.1. Kaikkien etu, kaikkien vastuu

Euroopan kulttuuriperintö, niin aineellinen kuin aineeton, on yhteinen rikkautemme, jonka olemme perineet aiemmilta sukupolvilta ja jonka jätämme tuleville sukupolville. Se on korvaamaton tiedon lähde ja arvokas voimavara talouskasvun, työllisyyden ja sosiaalisen yhteenkuuluvuuden lisäämiseksi. Se rikastaa satojen miljoonien ihmisten elämää, toimii inspiraation lähteenä ajattelijoille ja taiteilijoille ja vie eteenpäin kulttuurin ja luovan toiminnan aloja. Kulttuuriperintömme ja tapa, jolla säilytämme ja hyödynnämme sitä, määrittelee merkittävällä tavalla Euroopan asemaa maailmassa ja houkuttelevuutta asuin-, työskentely- ja vierailupaikkana.

Kulttuuriperintö on jaettu voimavara ja yhteinen etu. Muiden voimavarojen lailla se voi kärsiä liiallisesta hyödyntämisestä ja puutteellisesta rahoituksesta, jotka voivat johtaa sen laiminlyöntiin, rappeutumiseen ja joissakin tapauksissa unohdukseen vaipumiseen. Perinnöstämme huolehtiminen on siksi yhteinen vastuumme. Vaikka kulttuuriperinnön suojeleminen kuuluu ensisijaisesti kansallisille, alueellisille ja paikallisille viranomaisille, Euroopan unionilla on siinä oma roolinsa EU:n perussopimusten mukaisesti ja toissijaisuusperiaatetta kunnioittaen.

Euroopan unionista tehdyn sopimuksen johdanto-osassa todetaan, että sopimuksen allekirjoittajat ”hakevat innoituksensa Euroopan kulttuurisesta, uskonnollisesta ja humanistisesta perinteestä”. Sopimuksen 3 artiklan 3 kohdassa edellytetään, että EU ”huolehtii Euroopan kulttuuriperinnön vaalimisesta ja kehittämisestä”. Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT-sopimus) 167 artiklassa todetaan seuraavaa: ”Unioni myötävaikuttaa siihen, että jäsenvaltioiden kulttuurit kehittyvät kukoistaviksi pitäen arvossa niiden kansallista ja alueellista monimuotoisuutta ja korostaen samalla niiden yhteistä kulttuuriperintöä”. SEUT-sopimuksessa tunnustetaan myös kulttuuriperinnön erityisyys kulttuurisen monimuotoisuuden säilyttämisen kannalta sekä tarve varmistaa sen suojelu sisämarkkinoilla.¹

Siitä lähtien, kun Euroopan unionin kulttuuria koskeva asialista² hyväksyttiin vuonna 2007, kulttuuriperintö on asetettu etusijalle neuvoston kulttuurialan työsuunnitelmissa ja yhteistyö

¹ SEUT-sopimuksen 36 artiklassa sallitaan tuontia, vientiä tai kauttakuljetusta koskevat kiellot tai rajoitukset taiteellisten, historiallisten tai arkeologisten kansallisaarteiden suojelemiseksi. Jäsenvaltion alueelta laittomasti vietyjen kulttuuriesineiden palauttamista koskeva direktiivi 93/7/ETY annettiin SEUT-sopimuksen 114 artiklan nojalla, jotta voidaan taata SEUT-sopimuksen 36 artiklassa tarkoitettujen kansallisaarteiksi luokiteltujen kulttuuriesineiden palauttaminen. Kyseinen direktiivi on sittemmin laadittu uudelleen direktiivillä 2014/60/EU. Kulttuuriesineiden viennistä annetussa neuvoston asetuksessa (EY) N:o 116/2009 vahvistetaan säännökset, joiden tarkoituksena on varmistaa kulttuuriesineiden viennin yhtenäinen valvonta unionin ulkorajoilla. SEUT-sopimuksen 107 artiklan 3 kohdan d alakohdan mukaan tukea kulttuurin tai kulttuuriperinnön edistämiseen voidaan pitää sisämarkkinoille soveltuvana, jos tuki ei muuta kaupankäynnin ja kilpailun edellytyksiä unionissa yhteisen edun kanssa ristiriitaisella tavalla.

² COM(2007) 242 lopullinen ja 16. marraskuuta 2007 annettu neuvoston päätöslauselma Euroopan unionin kulttuuria koskevasta asialistasta.

Euroopan tasolla on edennyt avoimen koordinoitimenetelmän³ avulla. Poliittinen mielenkiinto EU:n tasolla on lisääntynyt tasaisesti – kulttuurialan ja kulttuuriperintöalan sidosryhmät painottivat hiljattain annetussa julistuksessa ”Uusi kertomus Euroopasta”⁴, että ”Euroopan on poliittisena toimijana tunnustettava kulttuuriperinnön arvo. Kulttuuriperintö paljastaa, mitä eurooppalaisuus on kunakin aikana tarkoittanut. Se on voimallinen väline, joka antaa Euroopan kansalaisille yhteisöllisyyden tunteen”.

Kansallisen vastuun ja EU:n toimien välillä ei ole ristiriitaa: kulttuuriperintö on aina sekä paikallista että eurooppalaista. Se on muotoutunut ajan myötä rajojen yli ja eri yhteisöissä. Perintö koostuu paikallista kertomuksista, joista yhdessä syntyy Euroopan historia.

Tätä tiedonantoa laadittaessa on hyödynnetty EU:n puheenjohtajavaltioiden ja sidosryhmien kanssa usean vuoden ajan käytyä vuoropuhelua.⁵ Sillä vastataan neuvoston tänä vuonna esittämään pyyntöön analysoida edelleen kulttuuriperinnön taloudellisia ja sosiaalisia vaikutuksia EU:ssa ja edistää kulttuuriperintöä koskevan strategisen lähestymistavan kehittämistä.⁶ Siinä tarkastellaan kulttuuriperinnön taloudellisista ja sosiaalisista vaikutuksista saatavissa olevia tietoja ja esitetään suunnitelma tietopohjan parantamiseksi (kohta 1.2) ja kartoitetaan kulttuuriperintöalan haasteita ja mahdollisuuksia (kohta 1.3).

Kulttuuria koskevan Euroopan toimintasuunnitelman tavoitteiden mukaisesti tässä tiedonannossa esitetään kulttuuriperintöä koskeva EU:n lähestymistapa, jota sovelletaan eri alojen politiikassa (kohta 2). Sen jälkeen siinä esitellään EU:n tasolla käytettävissä olevat välineet, joilla voidaan täydentää kansallisia ja alueellisia ohjelmia ja auttaa kulttuuriperinnön luontaisen ja yhteiskunnallisen arvon suojelemista ja lisäämistä (kohta 2.1), tehostaa sen vaikutuksia taloudelliseen kasvuun ja työpaikkojen syntymiseen (kohta 2.2) ja kehittää sen potentiaalia EU:n diplomaattisissa suhteissa (kohta 2.3).

Lopuksi tiedonannossa kuvaillaan käytettävissä olevia keinoja vahvistaa poliittista yhteistyötä eri tasoilla sekä hankkeita, joita kehitetään kulttuuriperintöä koskevien uusien hallintomallien tueksi (kohdat 3 ja 4).

Yleisenä tavoitteena on auttaa jäsenvaltioita ja sidosryhmiä hyödyntämään mahdollisimman hyvin EU:n välineistä saatavissa olevaa merkittävää tukea kulttuuriperinnölle, siirtyä yhtenäisempään lähestymistapaan kansallisella ja EU:n tasolla sekä lopulta tehdä EU:sta kulttuuriperintöön pohjautuvien innovaatioiden kehittämislaboratorio.⁷

1.2. Aliarvioitu vaikutus talouskasvuun ja sosiaaliseen yhteenkuuluvuuteen

Kulttuuriperinnöllä on monia ulottuvuuksia: kulttuurinen, fyysinen, digitaalinen, ympäristöön liittyvä, ihmisiä koskeva ja yhteisöllinen. Sen arvoon – luontaiseen ja taloudelliseen – vaikuttavat nämä eri osaulottuvuudet ja niihin liittyvät erilaiset palvelut. Kulttuuriperinnön

³ ec.europa.eu/culture/policy/strategic-framework/european-coop_en.htm

⁴ ec.europa.eu/debate-future-europe/new-narrative/pdf/declaration_fi.pdf

⁵ Tämän tiedonannon laadinnassa on voitu hyödyntää EU:n kulttuuriperintöä käsittelevän mietintäryhmän työtä, joka alkoi Belgian puheenjohtajakaudella vuonna 2010 annetusta Bruggen julkilausumasta (www.culture-dev.eu/pdf/fr/DeclarationofBrugesEN.pdf) ja on jatkunut läpi useiden Euroopan unionin puheenjohtajakausien aina vuoden 2013 Liettuan kauteen ja vuoden 2014 Kreikan puheenjohtajakauteen asti. Merkittävään panoksensa ovat antaneet myös *European Heritage Heads Forum* ja *European Heritage Legal Forum* samoin kuin *European Heritage Alliance* 3.3.

⁶ Neuvoston päätelmät kulttuuriperinnöstä Euroopan kestävän kehityksen strategisena voimavarana, annettu 21. toukokuuta 2014:

⁷ register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=EN&f=ST%209129%202014%20INIT
ec.europa.eu/culture/policy/culture-policies/cultural-heritage_en.htm

taloudellista arvoa on viime aikoina alettu tutkia⁸, mutta sen merkityksestä on saatavissa vain osittaisia arvioita.

Erityisesti puuttuu koko EU:n kattavia tietoja, mutta ala- ja maakohtaisten tutkimusten perusteella voidaan todeta, että kulttuuriperintöalan vaikutus talouteen on merkittävä. Euroopan rakennusteollisuusliiton mukaan kunnostamisen ja kunnossapidon osuus EU:n rakennusteollisuuden arvosta vuonna 2013 oli 27,5 prosenttia.⁹ Ranskassa kulttuuriperintö tuotti vuonna 2011 8,1 miljardia euroa¹⁰, ja Yhdistyneessä kuningaskunnassa tehdyt tutkimukset ovat osoittaneet, että historiallinen ympäristö voi tarjota investoinneille hyvän tuoton: jokainen investoitu Englannin punta on tuottanut 1,60 punnan arvosta lisää taloudellista toimintaa kymmenen vuoden aikana¹¹.

Kulttuuriperinnöllä on heijastusvaikutuksia muihin talouden aloihin. Esimerkiksi matkailun on arvioitu kasvattavan EU:n BKT:ta 415 miljardia euroa¹², ja 3,4 miljoonaa matkailualan yritystä tarjoaa 15,2 miljoonaa työpaikkaa¹³, joista monet liittyvät suoraan tai välillisesti kulttuuriperintöön. EU:n matkailijoista 27 prosenttia ilmoittaa kulttuuriperinnön olevan keskeinen tekijä matkakohteen valinnassa. Vuonna 2013 EU:n kansalaisista 52 prosenttia tutustui vähintään yhteen historialliseen muistomerkkiin tai kohteeseen ja 37 prosenttia museoon tai galleriaan omassa maassaan, ja 19 prosenttia tutustui historialliseen muistomerkkiin tai kohteeseen toisessa EU-maassa.¹⁴ Tästä syystä kulttuuriperinnön avulla voidaan luoda kaupungeille ja alueille brändi, joka houkuttelee osaajia ja matkailijoita.

Teknologia tuo lisäarvoa kulttuuriperintöalalle: digitoitua kulttuuriaineistoa hyödyntämällä voidaan tarjota vierailijoille voimakkaampia elämyksiä, laatia opetussisältöjä, dokumenttiohjelmia, matkailuun liittyviä sovelluksia ja pelejä.

Kulttuuriperintö tarjoaa paljon mahdollisuuksia sosiaalisen yhteenkuuluvuuden ja yhdentymisen edistämiseen, sillä sen avulla voidaan elvyttää laiminlyötyjä alueita, luoda työpaikkoja, joiden juuret ovat paikallisyhteisössä, ja edistää keskinäistä ymmärrystä ja yhteisöhenkeä. Ala tarjoaa merkittäviä koulutus- ja vapaaehtoistyömahdollisuuksia¹⁵ sekä nuorille että vanhemmille henkilöille ja edistää eri kulttuurien ja sukupolvien välistä vuoropuhelua.

On kuitenkin tärkeää parantaa järjestelmällistä tiedonsaantia kulttuuriperinnön taloudellisista ja sosiaalisista vaikutuksista, jotta saataisiin parempi käsitys kulttuuriperinnön nykyisestä ja mahdollisesta asemasta osana politiikan kehittämistä. Siihen saadaan tukea EU:n Kulttuuri-ohjelmasta rahoitettavasta, vuonna 2013 käynnistyneestä hankkeesta **Cultural Heritage Counts for Europe: Towards an European Index for Valuing Cultural Heritage** (eurooppalaisen indeksin kehittäminen kulttuuriperinnön arvottamista varten). Sen puitteissa kootaan ja analysoidaan kaikkialta EU:sta saatavissa olevia tutkimuksia ja tietoja kulttuuriperinnön vaikutuksista yhteiskuntaan ja talouteen. Tuloksia odotetaan vuoden 2015

⁸ www.eenc.info/news/the-social-and-economic-value-of-cultural-heritage-literature-review

⁹ www.fiec.eu/en/library-619/key-figures.aspx

¹⁰ www.economie.gouv.fr/files/03-rapport-igf-igac-culture-economie.pdf

¹¹ hc.english-heritage.org.uk/content/pub/HC-Eng-2010

¹² www.wttc.org/site_media/uploads/downloads/european_union2014.pdf; EKP:n viitevaluuttakurssi, euron ja Yhdysvaltain dollarin suhde vuonna 2013 oli 1,3281.

¹³ epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/Tourism_industries_-_economic_analysis

¹⁴ Eurobarometri-tutkimus eurooppalaisten asenteista matkailuun: ec.europa.eu/public_opinion/flash/fl_328_en.pdf EUROBAROMETER

¹⁵ www.europanostra.org/UPLOADS/FILS/Amsterdam_declaration_as%20adopted%20by%20GA_11062_011.pdf

puoliväliin mennessä. Eurostat on alkanut laatia kulttuuritiedoista yleisemmin säännöllisiä Euroopan tilastoja. Myös niistä odotetaan saatavan tuloksia vuonna 2015.

1.3. Muuttuva ala: kulttuuriperintö sosiaalisen innovoinnin lähteenä edistämässä älykästä, kestävää ja osallistavaa kasvua

Haasteet

Kulttuuriperintöala on tienhaarassa.

Julkiset taloudet kutistuvat, ja osallistuminen perinteiseen kulttuuritoimintaan vähenee¹⁶.

Kaupungistuminen, globaalistuminen ja tekninen kehitys lisäävät mahdollisten kohderyhmien monimuotoisuutta.

Suuriin matkailijavirtoihin liittyy sekä hyviä että huonoja puolia – ne tuovat lisätuloja mutta myös enemmän ympäristö- ja fyysisiä paineita.

Kulttuurisisältöjen digitointi ja sähköinen saatavuus horjuttavat perinteisiä malleja, muuttavat arvoketjuja ja edellyttävät uusia lähestymistapoja Euroopan kulttuuri- ja taideperintöön.

Kulttuuriesineiden laitton kauppa on edelleen vaikea kysymys, joka edellyttää toimia Euroopan tasolla ja kansainvälisesti.

Maapallon lämpeneminen ja ilmastonmuutos, erityisesti merenpinnan nousu ja äärimmäisten sääilmiöiden yleistymisen, voivat vaarantaa kulttuuriperinnön.

Kaikkiin näihin haasteisiin on puututtava, jotta voidaan varmistaa Euroopan kulttuuriperinnön säilyminen.

Kulttuuriperintöalalla on myös mukautettava hallinto- ja liiketoimintamalleja ja kehitettävä uusia ammatillisia taitoja. Viranomaisten kanssa on tehtävä yhteistyötä, joka ei saa perustua yksittäisiin toimenpiteisiin, vaan kulttuuriperinnön säilyttämisestä ja hyödyntämisestä on tehtävä osa laajempia, pitkän aikavälin kehityssuunnitelmia. Myös yksityisten toimijoiden osallistumista julkisen ja yksityisen sektorin kumppanuuksien kautta olisi tarkasteltava lähemmin.

On selvää, että monien alojen julkiset toimet vaikuttavat kulttuuriperintöön, ja kulttuuriperinnöllä on puolestaan monia vaikutuksia muiden alojen politiikkaan. Sen vuoksi tarvitaan yhtenäisempi lähestymistapa kulttuuriperinnön suojelemiseen, esille tuomiseen ja sen mahdollisuuksien hyödyntämiseen, jotta sen moninaiset vaikutukset yhteiskunnallisiin ja taloustavoitteisiin sekä muiden alojen politiikkaan voidaan ottaa huomioon.

Mahdollisuuksien hyödyntäminen

Kulttuuriperintöalalla tehdään jo uudistuksia, jotta uusiin haasteisiin voidaan vastata.

Suojelussa keskitytään yhä enemmän kokonaisten kulttuurimaisemien eikä yksittäisten kohteiden säilyttämiseen ja parantamiseen, ja siitä on tulossa ihmiskeskeisempää. Aiemmin kulttuuriperintöä suojeltiin eristämällä se jokapäiväisestä elämästä, mutta nykyisin pyritään tekemään perinnöstä kiinteä osa paikallisyhteisöä. Kulttuurikohteille annetaan uusi elämä ja tarkoitus, jossa otetaan huomioon nykyajan tarpeet ja huolenaiheet.

Digitointi ja sähköinen saatavuus mahdollistavat aivan uudenlaisia osallistumismuotoja ja avaavat uusia tulonhankintakanavia. Verkko-oppimisvälineet edistävät kulttuurisisältöjen

¹⁶ Kulttuurimahdollisuuksia ja niihin osallistumista koskeva erityiseurobarometri 399, 2013: ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_399_en.pdf

laajempia käyttömahdollisuuksia kodeissa, kouluissa ja yliopistoissa ja antavat ihmisille tilaisuuden luoda sisältöä, käyttää sitä uudelleen ja lisätä sen arvoa, mikä nostaa kulttuurikokoelmien arvoa.

Kun perintökohteista tulee julkisia tiloja, jotka tuottavat sekä sosiaalista että ympäristöpääomaa, niiden sijaintikaupungeista ja -alueista tulee talouskasvun vauhdittajia, osaamiskeskuksia, luovuus- ja kulttuurikeskittymiä ja yhteisöllisen vuorovaikutuksen ja sosiaalisen integraation paikkoja. Lyhyesti sanottuna ne luovat innovointia ja edistävät osaltaan älykästä, kestävää ja osallistavaa kasvua Eurooppa 2020 -strategian tavoitteiden mukaisesti.

Myös museot ja arkistot kehittyvät: niiden kokoelmia digitoidaan ja yhdistetään avoimiin verkkoihin ja asetetaan laajemmin kansalaisten saataville (verkossa saatavilla olevan digitoidun kulttuuriperinnön osuus on tosin vähäinen digitoinnin, ja vähäisemmässä määrin tekijänoikeuksien selvittämisen, edellyttämien voimavarojen vuoksi)¹⁷.

Museot ovat yhä enemmän yhteisöihin suuntautuvia, ja niiden lähtökohtana ovat ihmiset ja tarinat. Ne muun muassa esittelevät kulttuuriperintöön pohjautuvia kertomuksia, joissa yhteisön jäsenten henkilökohtaiset tarinat kutoutuvat osaksi laajempien historiallisten tapahtumien tulkintaa. Ne asettavat yleisön samalle tasolle kokoelmien kanssa, niiden toiminnan ytimeen, eivät kaihda arkaluonteisten ja vaikeiden kysymysten tarkastelua ja käsittelevät ajankohtaisia aiheita, jotka puhuttelevat useampia eri kohderyhmiä.

Historiallisten kaupunkien, kuntien ja kylien ongelmat ovat monimutkaisia, kun niiden olisi yhtä aikaa säilytettävä eurooppalaisen identiteetin rakenteita ja saatava aikaan kestävä kasvua ja työllisyyttä. Toisaalta ne ovat myös osoittaneet, että järkevä kulttuuriperinnön hallinnointi voi olla menestyksekkästä ja kestävä. Esimerkkejä tästä ovat energiatehokas historiallisten rakennusten uudelleenkäyttö ja ympäristöystävällisen liikenteen ja kulttuurimatkailun edistäminen. Kulttuuriperintökohteissa on kaupunki- ja luonnonympäristönsä houkuttelevuuden ansiosta usein kulttuuriteollisuuden ja luovan alan teollisuuden klustereita. Paljon eurooppalaista kulttuuriperintöä sijaitsee myös maaseutualueilla ja syrjäseuduilla, ja se on usein kiinteästi sidoksissa luonnonympäristöön; näissä tapauksissa innovatiivinen, yhteisölähtöinen hallinnointi voi parantaa merkittävästi kohteiden taloudellista ja sosiaalista potentiaalia.

2. TAVOITTEENA KULTTUURIPERINTÖÄ KOSKEVA YHDENNETTY LÄHESTYMISTAPA

Kulttuuriperintö on keskeisellä sijalla kulttuuria koskevassa Euroopan toimintasuunnitelmassa, ja sillä on huomattava vaikutus suunnitelman kaikkiin kolmeen tavoitteeseen, jotka ovat

- *kulttuurisen monimuotoisuuden ja kulttuurienvälisen vuoropuhelun edistäminen* – kulttuuriperintö on siinä keskeinen tekijä luontaisen ja yhteiskunnallisen arvonsa vuoksi
- *kulttuurin tukeminen luovuuden edistäjänä* – kulttuuriperintö vaikuttaa siihen tarjoamansa välittömän ja välillisen taloudellisten potentiaalien kautta ja pystyy pönkittämään EU:n kulttuuri- ja luovan alan teollisuutta ja antamaan innoitusta luovan työn tekijöille ja ajattelijoille

¹⁷

www.enumerate.eu/fileadmin/ENUMERATE/documents/ENUMERATE-Digitisation-Survey-2014.pdf

- *kulttuurin edistäminen unionin kansainvälisiin suhteisiin olennaisesti kuuluvana tekijänä* – kulttuuriperintöalan eurooppalainen asiantuntemus on hyvin arvostettua kansainvälisesti.

Vaikka kulttuuriperinnön ylläpitämistä, entistämistä, saatavuutta ja hyödyntämistä koskevat toimet kuuluvat ensisijaisesti kansallisten tai paikallisten toimijoiden vastuulle, kulttuuriperintöä käsitellään suoraan myös EU:n politiikassa monilla aloilla, joita ovat muun muassa kulttuuriasiat, ympäristöasiat, tutkimus ja innovointi, koulutus, aluepolitiikka ja tulliyhteistyö.

Kulttuuria koskevan Euroopan toimintasuunnitelman tueksi on kehitetty uuden sukupolven EU-välineitä – muun muassa Luova Eurooppa- ja Horisontti 2020 -ohjelmat – joiden tuntemista ja hyödyntämistä on parannettava. EU tukee mittavia yhteisiä suojelutoimia (esimerkiksi Parthenonissa ja Pompeijissa)¹⁸, rahoittaa huippututkimusta ja osallistuu uusien, entistä avoimempien kertomusten laadintaan Euroopan kulttuuriperinnöstä. EU osallistuu myös tietoisuuden lisäämiseen kilpailujen ja muiden aloitteiden avulla, usein yhteistyössä kansalaisyhteiskunnan kanssa.

Euroopan aseman vahvistamiseksi kulttuuriperinnön suojelun, restauroinnin ja hyödyntämisen alalla on tarpeen

- edistää kulttuuriperintöalan nykyaikaistamista, tietoisuuden lisäämistä alasta ja uusien yleisöjen löytämistä
- soveltaa strategista lähestymistapaa tutkimukseen ja innovointiin, tietämyksen jakamiseen ja älykkääseen erikoistumiseen
- tarttua digitoinnin tarjoamiin mahdollisuuksiin tavoitella uutta yleisöä ja saada mukaan erityisesti nuoria
- kartoittaa osaamistarpeet ja parantaa kulttuuriperintöalan ammattilaisten koulutusta
- kehittää edelleen entistä osallistavampia, nykyajan Eurooppaan paremmin sopivia tulkinta- ja hallintomalleja yksityisen sektorin ja kansalaisyhteiskunnan laajemman osallistumisen avulla.

Näiden tavoitteiden saavuttamiseksi Euroopan kulttuuriperintöala tarvitsee enemmän tilaisuuksia laajamittaiseen verkottumiseen sekä vertaisoppimiseen jäsenvaltioiden sisällä ja niiden välillä.

2.1. Kulttuuriperinnön luontaisen ja yhteiskunnallisen arvon lisääminen kulttuurisen monimuotoisuuden ja kulttuurienvälisen vuoropuhelun edistämiseksi

Tutkimus ja innovointi

Voimavarojen yhdistäminen, jonka avulla voidaan soveltaa uusinta teknologiaa ja luoda uusia tieteellisiä lähestymistapoja, voi merkittävästi parantaa kulttuuriperinnön tuntemusta, suojelua ja sen tunnetuksi tekemistä. EU:n tutkimuksen puiteohjelmien kautta on jo pitkään tuettu kulttuuriperinnön tutkimusta ja edistetty EU:n huippuosaamista kulttuuriperintöalalla.

Seitsemännessä tutkimuksen ja teknologian kehittämisen puiteohjelmassa investoitiin noin 100 miljoonaa euroa hankkeisiin, jotka liittyvät kulttuuriperinnön suojelun, säilyttämisen

¹⁸ Euroopan investointipankki yhdessä Europa Nostra -kulttuuriperintöpalkinnon kanssa tukee lisäksi vuosittain valittavien seitsemän uhanalaisimman eurooppalaisen kohteen suojelemista: www.europanostra.org/7-most-endangered

ja vahvistamisen tärkeimpiin näkökohtiin ja joissa käsitellään myös kulttuurien vuorovaikutusta, museota, identiteettejä ja kielellistä monimuotoisuutta, kulttuurimaisemia ja alan tutkimusinfrastruktuureja.

Kulttuuriperintöä ja globaalimuutosta käsittelevä **yhteinen ohjelma-aloite** on innovatiivinen, yhteistyöhön perustuva tutkimusaloite, jonka tavoitteena on sujuvoittaa ja koordinoita kansallisia tutkimusohjelmia, jotta voidaan käyttää tehokkaammin ja vaikuttavammin niukkoja taloudellisia resursseja, hyödyntää synergiaetuja ja välttää päällekkäisyyksiä.¹⁹

Horisontti 2020 on EU:n uusi tutkimuksen ja innovoinnin puiteohjelma, jonka budjetti on lähes 80 miljardia euroa vuosina 2014–2020. Se vahvistaa entisestään EU:n asemaa kulttuuriperinnön säilyttämisen, restauroinnin ja hyödyntämisen alalla ja tukee monia erilaisia aiheita käsittelevien tutkijoiden välistä yhteistyötä. Ohjelman kaikkien kolmen pääteeman – huipputason tiede, teollisuuden johtoasema ja yhteiskunnallisiin haasteisiin vastaaminen – puitteissa on tarjolla kulttuuriperintöön liittyviä yhteistyö- ja innovointimahdollisuuksia. EU tukee huipputieteen soveltamista kulttuuriperinnön suojeluun, kattavampien tulkintojen tekemistä historiasta sekä perinnön välittämisen ja tietämyksen jakamisen uusia menetelmiä. Eurooppalaisessa etenemissuunnitelmassa tutkimusinfrastruktuureja varten pidetään ensisijaisen tärkeänä, että perustetaan uusi eurooppalainen taide- ja humanistisen alan digitaalinen tutkimusinfrastruktuuri (*Digital Research Infrastructure for the Art and Humanities*, DARIAH).²⁰

Tutkimus- ja innovointitoimissa tarkastellaan – digitaaliaikakauden mukanaan tuomia teknologisia mahdollisuuksia hyödyntäen – eurooppalaisen kulttuuriperinnön siirtämistä, identiteetin muotoutumisessa tapahtuvia muutoksia, toisinaan kiistanalaista Euroopan sotien perintöä, Euroopan älyllistä perustaa ja kulttuurista roolia maailmassa sekä eurooppalaisten arkistojen, museoiden ja kirjastojen runsaita kokoelmia. Lisäksi tehdään tutkimusta ja toteutetaan innovaatioita, jotka liittyvät sellaisiin strategioihin, menetelmiin ja välineisiin, joiden avulla voidaan varmistaa Euroopan kulttuuriperinnön dynaamisuus ja kestävyys ilmaston muuttuessa ja luonnononnettomuuksien ja katastrofien sattuessa. Erityistä huomiota kiinnitetään toisiaan lähentyviin teknologioihin ja monitieteelliseen tutkimukseen sekä menetelmä-, tuote- ja palveluinnovointiin kulttuuriperintöalalla.²¹

Lisäksi on tarkoitus ottaa käyttöön kulttuuriperintöä koskevat EU:n tutkimus- ja innovaatiopolitiikan puitteet ja toimintasuunnitelma, jotka perustuvat kulttuuriperintöalan innovatiivisia ja kestäviä investointeja, rahoitusta ja hallintoa käsittelevän korkean tason asiantuntijaryhmän työhön. Toimintatapa on sidosryhmiä osallistava, ja keskeisiä teemoja ovat yhteiskunta ja yrittäjyys. Tuloksia voidaan käyttää politiikan laadinnan tukena niin EU:n kuin jäsenvaltioiden tasolla.

Sen lisäksi pohtivia yhteiskuntia käsittelevä sosiaalinen foorumi (*Social Platform on Reflective Societies*) kokoaa yhteen tutkijoita, sidosryhmiä ja päättäjiä, jotta politiikkaa koskevia kysymyksiä voidaan tarkastella kokonaisvaltaisesti. Foorumi tukee komissiota muun muassa Euroopan kulttuuriperintöä ja kulttuuri-ilmaisuja koskevan innovatiivisen ja kohdennetun tutkimusohjelman määrittämisessä.²²

¹⁹ www.jpi-culturalheritage.eu/ ja www.heritageportal.eu

²⁰ ec.europa.eu/research/infrastructures/pdf/esfri-strategy_report_and_roadmap.pdf

²¹ Neuvoston päätös 2013/743/EU tutkimuksen ja innovoinnin puiteohjelman ”Horisontti 2020” täytäntöönpanoa koskevasta erityisohjelmasta.

²² ec.europa.eu/research/participants/portal/desktop/en/opportunities/h2020/topics/2102-reflective-9-2014.html

Kulttuuriperinnön yhteen kokoaminen ja sen asettaminen yleisesti saataville digitaaliaikana

Kulttuuriperinnön digitointi edistää kulttuuria koskevan Euroopan toimintasuunnitelman toteuttamista parantamalla yleisön mahdollisuuksia tutustua erilaisiin kulttuurisen ja kielellisen ilmaisun muotoihin. Kulttuuriperinnön digitointi, sen asettaminen saataville tietoverkkoon ja sen taloudellisen hyödyntämisen tukeminen ovat keskeisiä toimia myös Euroopan digitaalistrategiassa. Digitointi moninkertaistaa mahdollisuudet tutustua kulttuuriperintöön ja saada yleisö kiinnostumaan siitä. Digitaaliset välineet, kuten 3D-skannaus, voivat olla avuksi fyysisen kulttuuriperinnön säilyttämisessä ja restauroinnissa.

Kulttuurisisältöalusta **Europeana** (www.europeana.eu) tarjoaa nykyisin mahdollisuuden tutustua noin 30 miljoonaan kulttuuriesineeseen yli 2 500 organisaatiosta: Euroopan kulttuuri-instituutioiden kokoelmat ovat aiempaa paremmin internetiin sopivassa muodossa, ja niiden uudelleenkäyttämömahdollisuudet ovat laajemmat. European avulla kehitetään ja toteutetaan standardeja ja yhteentoimivuutta tällä alalla, ja kulttuurialan ammattilaiset voivat jakaa sen kautta digitaalista asiantuntemusta. Se antaa eurooppalaisille mahdollisuuden olla yhteydessä kulttuuriperintöönsä ja tuoda esiin omia henkilökohtaisia kokemuksiaan esimerkiksi merkittävistä historiallisista tapahtumista, kuten ensimmäisestä maailmansodasta.

Vielä on kuitenkin jäljellä haasteita: digitaalista kulttuurisisältöä on hallinnoitava, ylläpidettävä ja säilytettävä asianmukaisesti, verkko-oikeudet on selvitettävä ja aineisto on asetettava saataville koneellisesti luettavassa muodossa, avointen standardien mukaisesti, ja on tarjottava vähimmäisresoluutio, yhteentoimivuus ja rikkaat metatiedot.

Joitakin näistä haasteista käsitellään EU:n tasolla **julkisen sektorin hallussa olevien tietojen uudelleenkäytöstä annetussa direktiivissä 2003/98/EY**²³, ja kulttuuriaineiston digitoinnista ja sähköisestä saatavuudesta sekä digitaalisesta säilyttämisestä annetussa **suosituksessa 2011/711/EU**²⁴ puolestaan kehoitetaan jäsenvaltioita edistämään EU:n tasolla yhteen liitettyjen oikeuksia koskevien tietokantojen (esimerkiksi ARROW) käytettävyyttä ja luomaan oikeudelliset puite-ehdot lisensointijärjestelyjen tukemiseksi, jotta myynnistä poistuneita teoksia voidaan digitoida laajamittaisesti ja käyttää valtioiden rajojen yli.

Monilla EU:n hankkeilla on mahdollistettu harvinaisen aineiston saatavuus verkossa. **Europeana Regia** -hankkeessa on digitoitu yli 1 000 harvinaisista ja arvokasta käsikirjoitusta keskiajalta ja renessanssiajalta. Toisissa hankkeissa (esimerkiksi **Europeana Creative** ja **Europeana Space**) keskitytään digitaalisen kulttuuriaineiston luovan uudelleenkäytön mahdollisuuksiin.

EU on tunnustanut elokuvan olevan olennainen osa eurooppalaista kulttuuriperintöä; sen vuoksi parlamentti ja neuvosto ovat suositelleet, että jäsenvaltiot järjestelmällisesti keräisivät, säilyttäisivät ja restauroisivat Euroopan elokuvaperintöä ja edistäisivät sen käyttöä kulttuuri- ja opetustarkoituksiin.²⁵ Komissio seuraa näiden suositusten soveltamista²⁶ ja helpottaa parhaiden käytäntöjen vaihtoa Cinema Expert -ryhmän elokuvaperintöä käsittelevän alaryhmän²⁷ puitteissa. Elokuvaperintö on keskeisellä sijalla myös tuoreessa komission tiedonannossa ”Eurooppalainen elokuva digitaaliajalla – Kulttuurien monimuotoisuuden ja kilpailukyvyn yhdistäminen”²⁸.

²³ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2003/98/EY, annettu 17 päivänä marraskuuta 2003, julkisen sektorin hallussa olevien tietojen uudelleenkäytöstä.

²⁴ Komission suositus 2011/711/EY, annettu 27 päivänä lokakuuta 2011, kulttuuriaineiston digitoinnista ja sähköisestä saatavuudesta sekä digitaalisesta säilyttämisestä.

²⁵ Suositus 2005/865/EY elokuvaperinnöstä ja siihen liittyvän teollisen toiminnan kilpailukyvyistä.

²⁶ Vuosien 2008, 2010 ja 2012 raportit ovat saatavilla osoitteessa ec.europa.eu/digital-agenda/en/protection-film-heritage

²⁷ ec.europa.eu/digital-agenda/en/cinema-expert-group-subgroup-film-heritage

²⁸ ec.europa.eu/culture/library/reports/com272_en.pdf

Yhteistyön tiivistäminen, tietoisuuden lisääminen, huippuosaamisen palkitseminen, EU:n lippulaivahankkeiden edistäminen ja muistiperinnön vaaliminen

Uudella **Luova Eurooppa** -ohjelmalla, joka pohjautuu EU:n aikaisempaan Kulttuuri-ohjelmaan, tuetaan kulttuuriperintöalan nykyaikaistamiseen tähtäävää maiden välistä yhteistyötä. Sen avulla parannetaan myös kansalaisyhteiskunnan valmiuksia kansainväliseen toimintaan antamalla tukea verkostoille ja foorumeille. Koska yleisöpohjan kehittäminen on yksi ohjelman ensisijaisista tavoitteista, kulttuuriperintöalaa kannustetaan kokeilemaan uusia tapoja tavoittaa erilaisia kohderyhmiä, nuoret ja maahanmuuttajat mukaan lukien.

Euroopan kansalaiset on aiheellista saada paremmin tietoisiksi Euroopan kulttuuriperinnön rikkaudesta ja sen suojelemiseksi tehtävästä työstä. Se kuuluu ensisijaisesti kansallisten ja paikallisten viranomaisten ja kulttuuriperintöalan vastuualueeseen, mutta myös EU toteuttaa useita siihen tähtääviä Euroopan laajuisia aloitteita.

Vuosittain syyskuussa järjestetään **Euroopan kulttuuriperintöpäivät** 50 maassa eri puolilla Eurooppaa. Silloin yli 20 miljoonaa ihmistä pääsee tutustumaan tuhansiin yleisöltä tavallisesti suljettuihin kohteisiin ja ainutkertaisiin tapahtumiin. Euroopan komissio ja Euroopan neuvosto tukevat yhdessä tätä paikallisesti johdettua aloitetta.

EU auttaa kulttuuriperintötietoisuuden lisäämistä järjestämällä **Euroopan unionin Europa Nostra -kulttuuriperintökilpailun**, jossa palkitaan alan esimerkillisiä saavutuksia. Tähän mennessä 387 kohdetta tai hanketta on saanut tämän arvostetun palkinnon.

Toinen kulttuurialan lippulaiva-aloite, joka osoittaa kulttuuriperintöön investoimisen olevan potentiaalisesti hyvin kannattavaa yhteiskunnallisesti ja taloudellisesti, on **Euroopan kulttuuripääkaupunkialoite**. Joissakin Euroopan kulttuuripääkaupunkeja koskevissa arvioinneissa on käynyt ilmi, että tuotto jokaista käytettyä euroa kohden on ollut enimmillään 8 euroa. Myös Euroopan kulttuuripääkaupunki -tittelillä voi olla merkittäviä yhteiskunnallisia ja taloudellisia vaikutuksia etenkin, jos se sisällytetään kulttuuriin ja luovuuteen pohjautuvaan pitkän aikavälin kehittämisstrategiaan (kuten Essenissä, Lillessä ja Genovassa).

EU:n toimilla pyritään ennen kaikkea vaalimaan Euroopan yhdentymisen historian keskeisten tapahtumien muistoa, erityisesti niiden traagisten – esimerkiksi maailmansotiin liittyvien – tapahtumien, joiden vaikutukset ovat ulottuneet laajemmalle kuin yksittäisten Euroopan valtioiden historiaan. Hallitusten välisellä tasolla käynnistetyllä **Euroopan kulttuuriperintötunnuksella** tuodaan esille Euroopan yhdentymistä, ihanteita ja historiaa symboloivia ja esitteleviä kulttuuriperintökohteita. Se on nyt täysimittaisesti toimiva EU:n aloite: ensimmäiset tunnukset myönnettiin huhtikuussa 2014.

Kansalaisten Eurooppa -ohjelmaan kuuluvan Euroopan muistiperintöä koskevan ohjelmalohkon tavoitteena on kannustaa pohtimaan Euroopan nykyhistorian totalitaaristen järjestelmien syitä. Sen eri toiminna käsittellään myös muita Euroopan lähihistorian ratkaisevia hetkiä ja viitekohtia. Kyseisen ohjelmalohkon tarkoituksena on edistää suvaitsevaisuutta, keskinäistä ymmärrystä, kulttuurien välistä vuoropuhelua ja sovintoa keinona päästä eteenpäin menneisyydestä ja rakentaa tulevaisuutta.

2.2. Luovuuden ja kasvun lähde – EU:n kulttuuriperinnön tarjoamien taloudellisten mahdollisuuksien parempi hyödyntäminen

Kulttuuriperinnön potentiaalin hyödyntäminen paikallisessa ja alueellisessa kehittämisessä

EU:n koheesio politiikka ja maaseudun kehittämispolitiikka voivat olla avuksi kulttuuriperintökohteiden restauroinnin edistämässä, kulttuuriteollisuuden ja luovan alan teollisuuden tukemisessa ja alan ammattilaisten koulutuksen ja taitojen kehittämisen rahoittamisessa.

EU:n rakenne- ja investointirahastoista (ERI-rahastot) tuetaan nykyisin hyvin kulttuuriperinnön säilyttämistä, esiin tuomista ja hallinnointia. Vuosina 2007–2013 Euroopan aluekehitysrahastosta osoitettiin 3,2 miljardia euroa kulttuuriperinnön suojeluun ja säilyttämiseen, 2,2 miljardia euroa kulttuuri-infrastruktuurien kehittämiseen ja 553 miljoonaa euroa kulttuuripalveluihin, josta myös kulttuuriperintöala hyötyi.

Vuosina 2014–2020 ERI-rahastoista voidaan edelleen tehdä investointeja kulttuuriperintöön tietyin edellytyksin suorana rahoituksena mutta myös kaupunkialueiden elvyttämiseen, kestäväan kehitykseen sekä pienten ja keskisuurten yritysten (pk-yritysten) tukemiseen tehtävien investointien kautta.

Euroopan aluekehitysrahaston periaatteiden mukaan kulttuuriin ja kulttuuriperintöön investoinnin olisi oltava osa yhdenmukaisia ja kestäviä talouden kehitysstrategioita. Se voi kattaa useita erilaisia julkisen, voittoa tavoittelemattoman ja yksityisen sektorin (erityisesti pk-yritysten) toimia, joihin sijoittaminen vaikuttaa suoraan rahaston tavoitteiden ja investointiprioriteettien toteutumiseen. Investoinneilla pienimuotoiseen kulttuuri-infrastruktuuriin osana alueellista strategiaa olisi osaltaan sekä kehitettävä alueen omia mahdollisuuksia että parannettava sosiaalista osallisuutta ja elämänlaatua erityisesti marginalisoituneiden väestöryhmien keskuudessa parantamalla heidän mahdollisuuksiaan saada kulttuuri- ja vapaa-ajan palveluja niin kaupunki- kuin maaseutualueilla.

Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahastosta tuetaan edelleen maaseudun kulttuuriperinnön säilyttämistä ja kunnostamista (siihen investoitiin 1,2 miljardia euroa vuosina 2007–2013), ja **Euroopan meri- ja kalatalousrahastosta** rahoitetaan paikallisyhteisöjen omia kehittämishankkeita, joilla edistetään kulttuuriperintöä – merellinen kulttuuriperintö mukaan lukien – kalastusalueilla.

Lisäksi kaupunkialueiden elvyttämishankkeet, myös kulttuuriperintökohteita koskevat, saavat jatkossakin ohjelmakaudella 2014–2020 tukea rahoitusjärjestelymekanismeista (esimerkiksi osakkuuslainat ja takuut). Suunnitteilla on myös uusi rahoitusvälineitä koskeva tekninen neuvoo-antava foorumi (*Financial Instruments – Technical Advisory Platform*, FI-TAP), joka korvaa JESSICA-aloitteen (Euroopan yhteinen tuki kaupunkialueiden kestäviä investointeja varten). Foorumia kehittävät yhdessä Euroopan komissio ja Euroopan investointipankki yhteistyössä Euroopan neuvoston kehityspankin kanssa.

Euroopan kulttuuri- ja teollisuusperintöön liittyvän matkailun edistäminen

Komissio edistää kestäväan, vastuullisen ja laadukkaan matkailun sekä kulttuuri- ja teollisuusperintöön liittyvien tuotteiden kehittämistä. Sen lisäksi, että EU tukee kulttuurireittejä koskevaa Euroopan neuvoston ohjelmaa, se myöntää avustuksia, jolla luodaan tai parannetaan useiden maiden kautta kulkevia ja ne yhteiseen teemaan nivovia eurooppalaisia kulttuurireittejä. Tällaisia reittejä ovat esimerkiksi *EU sky route*, jonka tavoitteena on saada Eurooppa tähtitieteen harrastajien maailmankartalle, sekä vuosien 1944–

1945 tapahtumista kertova *Liberation Route Europe*. Nämä reitit yhdistävät usein toisiinsa vähemmän tunnettuja kohteita, mikä monipuolistaa matkailutarjontaa ja vähentää painetta muissa paikoissa.

Euroopan rikas vedenalainen kulttuuriperintö – hylät ja merenpinnan nousun vuoksi veden alle jääneet arkeologiset kohteet – on suurelta osin tuntematon. Se on vaarassa tuhoutua ihmisten lisätessä toimintaansa merialueilla, ja sen taloudellinen potentiaali on hyödyntämättä. Komissio on esittänyt suunnitelmia, joiden avulla saataisiin käyttöön karttoja kyseisistä alueista ja voitaisiin suojella niitä huolehtimalla siitä, että ne ovat mukana aluesuunnitelmissa. Tarkoituksena on myös hyödyntää niiden mahdollisuuksia synnyttää rannikkomatkaileutellisuutta, joka tarjoaisi turvampaa työpaikkoja.²⁹

Vanhojen taitojen elvyttäminen ja uusien kehittäminen

Perinteisten taitojen ja ammattien asteittainen katoaminen on suuri ongelma Euroopan kulttuuriperintöalalla. Väestörakenteen kehityksen myötä tilanne voi pian olla se, että ammattitaitoisista työntekijöistä on pula. Uusilla taidoilla, esimerkiksi tietotekniikkaan liittyvillä, on kova kysyntä, mutta usein niitä on vähän tarjolla.

Kulttuuriperintöön liittyvien ammattien houkuttelevuutta on saatava lisättyä, ja on tarjottava enemmän mahdollisuuksia jatkokoulutukseen. Siinä voidaan hyödyntää esimerkiksi **Euroopan sosiaalirahaston** tarjoamia mahdollisuuksia.

Elinikäisen oppimisen ohjelman pohjalta jatkava **Erasmus+ -ohjelma** tarjoaa lisää mahdollisuuksia oppimiseen liittyvään liikkuvuuteen ja osaamisvajeiden paikkaamiseen tukemalla yritysten, korkea-asteen oppilaitosten ja ammattioppilaitosten kansainvälisiä kumppanuuksia. Korkea-asteen koulutuksen osaamisyhteenliittymien ja ammatillisen koulutuksen alakohtaisten taitoyhteenliittymien avulla voidaan laatia ja toteuttaa opetussuunnitelmia, jotka vastaavat paremmin eri alojen uusia tarpeita ja parantavat niiden ja työmarkkinoiden välistä yhteyttä. Kulttuuriperintöalalla on hyvät mahdollisuudet hyödyntää näitä aloitteita.

Myös kulttuuriperintöön liittyvien ammattiprofiilien kehittämistyö **eurooppalaisen taito-, osaamis-, tutkinto- ja ammattiluokittelun (ESCO)** puitteissa lisää tutkintojen selkeyttä ja helpottaa erikoistuneiden työntekijöiden liikkumista maiden välillä.

2.3. Kulttuuriperintö EU:n ulkosuhteissa

Kulttuuri on merkittävä valtti EU:n virallisessa diplomatiassa – Euroopan kulttuuristen arvojen ja rahoitusohjelmien tarjoaminen kumppaneille avaa mahdollisuuksia yksilöiden ja organisaatioiden välisille tiiviimmille yhteyksille.

EU ja sen jäsenvaltiot toimivat aktiivisesti monenvälisillä foorumeilla ja järjestöissä, jotka käsittelevät kulttuuriperintöä koskevaa politiikkaa, kuten **Euroopan neuvostossa**³⁰ ja **Unescossa**³¹, ja käyvät kahdenvälistä vuoropuhelua niiden EU:n ulkopuolisten maiden ja alueiden kanssa, joissa kulttuuriperinnöllä on tärkeä asema.

²⁹ COM(2014) 254 (innovointi siniseen talouteen); COM(2013) 133 (merten aluesuunnittelu).

³⁰ Euroopan neuvoston kulttuuriperinnön puitesopimuksessa vuodelta 2011 (Faron sopimus) yhdistetään uudella tavalla Euroopan yhteinen kulttuuriperintö ihmisoikeuksiin ja perusvapauksiin. Siihen sisältyy myös kulttuuriperinnön määritelmä, joka on osoittautunut varsin merkitykselliseksi.

³¹ Hangzhoun julistuksessa, joka annettiin 15.–17.5.2013 pidetyssä Unescon kansainvälisessä kongressissa *Culture: Key to Sustainable Development*, vaaditaan kulttuurin sisällyttämistä kokonaisvaltaisesti kestävä kehityksen strategioihin kaikkialla maailmassa ja eri maiden politiikan ja ohjelmien tehostamista, jotta kulttuuriperinnön suojelu ja edistäminen voidaan turvata.

EU:n ulkopolitiikassa tiedostetaan myös entistä paremmin kulttuuriperintöön kohdistuvat riskit sekä asianmukaisesti suunnitellusta ja toteutetusta kulttuuriperintöpolitiikasta saatava hyöty kestävästä kehityksestä, köyhiä hyödyttävää kasvun ja rauhanomaisten suhteiden edistämiseksi.

Tämä tarjoaa EU:lle mahdollisuuden toimia unionin rajojen ulkopuolella. Kulttuuriperintöalan eurooppalaiselle asiantuntemukselle on kasvavaa kysyntää maailmanlaajuisesti³², ja monet EU:n jäsenvaltiot ovat halukkaita jakamaan asiantuntemustaan voidakseen suojella kohteita ja auttaa kumppanimaita kehittämään kestäviä ja yhteisölähtöisiä strategioita.

Aineellisen ja aineettoman kulttuuriperinnön edistäminen ja laittoman kaupan torjunta ovat ensisijaisia tavoitteita **EU:n ja Afrikan välisessä yhteistyössä**. Kulttuuriperintöön liittyviä kysymyksiä käsitellään myös **Aasia–Eurooppa-kokouksessa** (ASEM) ja **poliittisessa vuoropuhelussa**, jota komissio käy strategisten kumppanien kuten Kiinan, Intian ja Brasilian sekä Euroopan naapuruuspolitiikkaan osallistuvien maiden kanssa. EU:n kehitysapu kulttuuriperintösektorille **Välimeren alueella**³³ viimeisten kolmen vuoden aikana on ollut yli 70 miljoonaa euroa. Kaakkois-Euroopassa Euroopan neuvosto ja Euroopan komissio ovat yhdessä toteuttaneet **Ljubljanan prosessin**³⁴, joka peruslähtökohtana on se, että kulttuuriperintöohjelmat edistävät vakautta ja demokraattisten, rauhanomaisten ja vapaiden yhteiskuntien kehittymistä. Myös **Kiovan aloitteessa**³⁵, jossa ovat mukana itäisen kumppanuuden maat, kulttuuriperinnön hallinnointi on yksi painopisteistä.

EU:n tulevassa kehitysyhteistyöpolitiikassa arvioidaan vuoden 2011 muutossuunnitelman perusteella kulttuuriperintöön liittyviä toimia sen mukaan, miten ne vaikuttavat ensisijaisiin kehitystavoitteisiin, kuten kansalaisyhteiskunnan vaikutusmahdollisuuksien lisäämiseen paikallishallinnossa, konfliktien ratkaisemiseen ja ihmisoikeuksien edistämiseen.

3. TULEVAT TOIMET: YHTEISTYÖN TEHOSTAMINEN KAIKILLA TASOILLA

EU:n tason yhteistyöstä voi olla – ja onkin – ratkaisevasti apua kulttuuriperintöpolitiikassa ja perinnön hallinnoinnissa kansallisella ja paikallisella tasolla. Yhteistyö perustuu SEUT-sopimuksen 167 artiklan (”korostaen ... yhteistä kulttuuriperintöä”), ja sitä toteutetaan monitasoisen, useita sidosryhmiä käsittävän kehityksen puitteissa.

Lainsäädäntötoimia EU:n toimivaltaan kuuluvilla aloilla on jo toteutettu; yksi esimerkiksi on **ympäristövaikutusten arviointia koskeva direktiivi 2014/52/EU**, johon hiljattain tehdyllä tarkistuksella vahvistettiin jäsenvaltioiden velvollisuutta arvioida tiettyjen julkisten ja yksityisten hankkeiden vaikutukset aineelliseen omaisuuteen ja kulttuuriperintöön. Lisäksi valtiontukien uudistamisohjelman yhteydessä tuki kulttuurin ja kulttuuriperinnön edistämiseen on sisällytetty uutena tukimuotona uuteen **yleiseen ryhmäpoikkeusasetukseen**³⁶. Yleisellä ryhmäpoikkeusasetuksella laajennetaan huomattavasti jäsenvaltioiden mahdollisuuksia myöntää yrityksille ”hyviä tukia”, joihin ei tarvita komission ennakotarkastelua, joko investointeina tai toimintatukena.

³² Esimerkiksi yhteistyö kulttuurinesineiden laittoman kaupan torjumiseksi ja kansallisarkistojen suojelemiseksi mainitaan nimenomaisesti 2.–3.4.2014 järjestetyn neljännen EU–Afrikka-huippukokouksen päätösjulistuksessa.

³³ www.euromedheritage.net/

³⁴ ec.europa.eu/culture/documents/ce_precatalogue_ljubljana_e.pdf

³⁵ www.coe.int/t/dg4/cultureheritage/cooperation/Kyiv/default_en.asp

³⁶ Komission asetus (EU) N:o 651/2014, annettu 17 päivänä kesäkuuta 2014, tiettyjen tukimuotojen toteamisesta sisämarkkinoille soveltuviksi perussopimuksen 107 ja 108 artiklan mukaisesti.

Seuraava neuvoston **kulttuurialan työsuunnitelma**, jota toteutetaan vuodesta 2015 alkaen, tarjoaa mahdollisuuden lisätä jäsenvaltioiden välistä yhteistyötä **avoimen koordinoitimenetelmän** puitteissa. EU-maiden kulttuuriministerit sopivat hiljattain, että kulttuuri olisi asetettava etusijalle tulevissa avoimen koordinoitimenetelmän mukaisissa toimissa.³⁷ Tärkeitä kysymyksiä ovat tässä suhteessa politiikan perustana olevan tietopohjan parantaminen, kulttuuriperinnön hallinnointia koskeva innovointi sekä rakennerahastojen ja muiden EU:n ohjelmien hyödyntäminen parhaalla mahdollisella tavalla. Kulttuuriperintö on esillä myös komission **jäsennellyssä vuoropuhelussa kansalaisyhteiskunnan kanssa**.

Varmistaakseen tiedonkulun jäsenvaltioiden ja kansalaisyhteiskunnan kanssa ja lujittaakseen kansallisen ja EU-politiikan välistä vuorovaikutusta komissio pyrkii parantamaan kulttuuriperintöalan mahdollisuuksia saada tietoa EU:n politiikasta ja ohjelmatukitoimista. Sitä varten komission eri yksiköiden toimista on tehty yksityiskohtainen **kartoitus**, joka julkaistaan yhtä aikaa tämän tiedonannon kanssa verkossa³⁸ ja jota tarkistetaan ja päivitetään säännöllisesti.

Luova Eurooppa -ohjelman yhteydessä suunnitellaan pilottihanketta, jolla edistetään **kaupunkien ja alueiden välistä vertaisoppimista**, jonka avulla halutaan levittää kulttuuri- ja luovan alan – kulttuuriperintö mukaan lukien – hyviä käytäntöjä. Komissio edistää yhteistyössä Euroopan neuvoston kanssa myös kulttuuriperintöön pohjautuvaa, paikallislähtöistä kehitystä unionin alueella. Sitä varten määritetään uusia malleja **useiden sidosryhmien yhdessä toteuttamaa hallintoa** varten ja toteutetaan kokeiluja suoraan kohteissa.

Kulttuuriperintö on ollut myös kahdesti vuodessa järjestettävän **eurooppalaisen kulttuurifoorumin** yksi merkittävä painopistealue, ja sen käsittely jatkuu myös tulevien vuosien foorumeissa.

4. PÄÄTELMÄT

Tässä tiedonannossa tarkastellaan, mitä EU voi tehdä kulttuuriperinnön luontaisen arvon lisäämiseksi ja sen tarjoamien taloudellisten ja yhteiskunnallisten mahdollisuuksien hyödyntämiseksi. Euroopan yhdentymisen historia osoittaa, että kun ymmärtää oman kulttuuriperinnön ainutlaatuisuuden, voi kiinnostua toisten kulttuuriperinnöstä ja kunnioittaa sitä.

Komissio pyytää nyt kaikkia sidosryhmiä pohtimaan yhdessä, miten kaikkien tasojen – myös EU:n tason – julkisia toimia voitaisiin järjestellä niin, että Euroopan kulttuuriperinnön kestävä, pitkän aikavälin arvo saataisiin hyödynnettyä paremmin ja pystyttäisiin laatimaan yhtenäisempi lähestymistapa kulttuuriperinnön säilyttämistä ja sen arvon lisäämistä varten.

³⁷ Neuvoston päätelmät kulttuuriperinnöstä Euroopan kestävän kehityksen strategisena voimavarana, 21.5.2014.

³⁸ ec.europa.eu/culture/policy/culture-policies/cultural-heritage_en.htm